

1. Leontyev, A. A. (2005). *Osnovy Psiholingvistiki* [Fundamentals of psycholinguistics]. Moscow: Smysl.
2. Lotman, Yu. (2004). *Semiosfera* [Semiosphere]. St. Peterburg: Iskystvo-SPb., 2004.
3. Riker, P. (1995). *Germenevtyka. Etyka. Politika*. [Hermeneutics. Ethics. Politics]. Moscow: Academia.
4. Riker, P. (1995). *Konflikt interpretatsyi: Ocherki o germenevtike* [The conflict of interpretations: Essays on hermeneutics]. Moscow: Medium.
5. Chepeleva, N. V. (1999). Aktualnye problemy germenevtiki v kontekste psihoterapii [Updating problems of hermeneutics in the context of psychotherapy]. *Bulletin of Kharkiv State University*, 439, 297–301.

Христина Шишкіна

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
christie.1121987@gmail.com

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ПРОЯВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ВІДПОВІДНО ДО ВИДІВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЗРІЛОСТІ

Received March, 26, 2014; Revised March, 28, 2014; Accepted April, 18, 2014

Анотація. На сучасному етапі розвитку психолінгвістики, яка шукає розв'язання дедалі складніших проблем особистості та соціуму, виникає потреба в дослідженні соціально-психологічної зрілості особистості. У процесі аналізу основних напрямів дослідження виникає потреба у вивченні інформаційної позиції, що проявляється в соціально-психологічній зрілості студентів із погляду зору психолінгвістики. Основним джерелом її формування є система життєвих цінностей, професійний і життєвий досвід, світогляд особистості, набуті знання, уміння, навички стосовно інформації. У здійсненні людиною власних внутрішніх потенцій в особистісному, соціальному та професійному планах інформаційна позиція слугує основоположним чинником. Результати теоретичного та емпіричного дослідження особливостей психолінгвістичних проявів інформаційної позиції студентів викладено у статті. Здійснено теоретичне обґрунтування та емпіричне вивчення інформаційної позиції відповідно до видів соціально-психологічної зрілості студентів.

Ключові слова: *особистість, інформаційна позиція, соціально-психологічна зрілість, особистісна, міжособистісна, суспільна адекватність.*

Shyshkina, Khrystyna. Psycholinguistic Manifestations of Students' Information Stance As to the Types of Social and Psychological Maturity.

Abstract. The current stage of development of psycholinguistics, which seeks the solution to the increasingly complex problems of the individual and society, requires the study of social and psychological maturity of the individual. In an analysis of the main areas of research are needed to study information stance, which is manifested in the social and psychological maturity of the students, in terms of psycholinguistics. The main source of its formation is argued a system of values, professional and life experience, personality philosophy, acquired knowledge, skills concerning information. In carrying out her own internal human potential in personal, social and professional spheres, information stance serves as a fundamental factor. The results of theoretical and empirical research of psycholinguistic features of students' information stance are highlighted in the article. Theoretical

justification and empirical investigation of information stance in accordance with types of social and psychological maturity of the students are realized.

Keywords: *personality, attitude information, social and psychological maturity, personal, interpersonal, social adequacy.*

Шишкина Кристина. Психолінгвістическіе проявленія інформаційної позиції студентів в соответствии с видами соціально-психологічної зрілості.

Анотація. Современный этап развития психолінгвістики, которая ищет решения усложняющихся проблем личности и социума, возникает потребность в исследовании соціально-психологічної зрілості личности. В процессе анализа основных направлений исследования возникает потребность в изучении інформаційної позиції, что проявляется в соціально-психологічної зрілості студентів с точки зрения психолінгвістики. Основным источником ее формирования является система жизненных ценностей, профессиональный и жизненный опыт, мировоззрение личности, приобретенные знания, умения, навыки относительно информации. В осуществлении человеком собственных внутренних потенций в личностном, социальном и профессиональном планах інформаційная позиция служит основополагающим фактором. Результаты теоретического и эмпирического исследования особенностей психолінгвістическіе проявлений інформаційної позиції студентів изложены в статье. Осуществлено теоретическое обоснование и эмпирическое изучение інформаційної позиції в соответствии с видами соціально-психологічної зрілості у студентів.

Ключевые слова: *личность, інформаційная позиция, соціально-психологіческая зрілость, личностная, межличностная, общественная адекватность.*

Вступ

Оскільки інформація є глобальним питанням сьогодення. Саме від правильного й адекватного ставлення до неї залежить успішний розвиток суспільства. Інформація для людства є і умовою, і стимулом до дії. Особливо інформація активно застосовується в реалізації інформаційних війн. Тому формування інформаційної позиції особистості та розгляд її особливостей крізь призму психолінгвістичного вивчення є необхідні та першочергові. Цим і зумовлена актуальність дослідження, що полягає у встановленні психолінгвістичних зв'язків між показниками інформаційної позиції та видами соціально-психологічної зрілості студентів.

Методи дослідження

Важливе завдання нашого дослідження – виявлення особливостей прояву соціально-психологічної зрілості студентів. Для розв'язання цього завдання було застосовано метод інтен-аналізу авторських творів студентів на тему «Я-людина».

Метод інтен-аналізу – досить новий у психології. Розроблений він у лабораторії психології мовлення та психолінгвістики в Інституті психології РАН під керівництвом Т. М. Ушакової (Ushakova 2006). Назва походить від англійського слова «intention» (намір). Іntenція – ключова структурна ознака свідомості й будь-якого мовленнєвого акту (Austin 1986). У психології іntenцію тлумачать як рушійну силу мислення і свідомості індивіда, що впливає на пропозиційний компонент внутрішньої програми мовлення, вибір мовцем стилю і

способу здійснення програми на основі її трансформації у вербалізовану форму. Іntenцію також трактують як суб'єктивну спрямованість на певний предмет, активність свідомості суб'єкта (Leontyev 2003: 72).

Розробники методу розглядають інтенції в контексті мовленнєвих процесів і механізмів, визначаючи інтенціональність, тобто «спрямованість на» як специфічну й істотну властивість мовлення. Іntenціональний зміст мовлення суб'єкта слугує його важливою психологічною характеристикою. Тому інтенціональна спрямованість інформації мовця – важливий складник психологічного змісту мовлення.

Інформаційна позиція індивіда завжди інтенціонально спрямована. Будь-який текст є продуктом мисленнєвих процесів його автора, відтак містить одну або більше інтенцій різної спрямованості. Іntenт-аналіз дає змогу дослідникові реконструювати ці інтенції на основі тексту – писемного або усного. Метод дає змогу об'єктивувати приховані від безпосереднього сприйняття сторони мовленнєвого матеріалу, отримати його кількісну характеристику, виявити індивідуальні особливості мовця (Ushakova 2006).

Текст як засіб комунікації між автором (мовцем) і читачем (слухачем) містить комунікативні інтенції двоскладової структури. Вираження інтенції передбачає: а) позначення об'єкта та б) ставлення до нього автора (мовця). Іntenт-аналіз, зазвичай, уключає два етапи: а) виявлення інтенцій; б) експертне оцінювання інтенцій, що лежать в основі висловлювання. Якщо очевидної інтенції не простежується, текст до початку другого етапу піддається переформулюванню за такою процедурою:

- якомога стисліше виведення одиниць смислу з максимальним збереженням логіки тексту й уникненням небажаних асоціацій у складовій частині лексичного значення одиниць;
- опущення другорядних уточнювальних одиниць і вичленення віх їхнього змісту (Zasiekina, Zasiekin 2008: 58).

Зазвичай, на другому етапі смислові одиниці зводяться до суб'єктно-предикатних структур – «пропозицій». Пропозиція – це мінімальна, добре структурована одиниця смислу, тобто інтент-аналіз доповнюється пропозиційним. Аналіз інтенцій мовця, їхня ієрархія в тексті слугує дороговказом у процесі встановлення інформаційно-психологічних конструктів, на основі яких можна виявити актуальні наміри, мотиви, інтереси, оцінки суб'єкта, ставлення до себе, інших та подій у суспільстві.

Під час інтент-аналізу тексту, на відміну від контент-аналізу (Baranov 2013; Zasiekin 2012), береться до уваги його якісне наповнення, тобто не стільки те, про що каже автор (пор. контент-аналіз), а те, що він хоче сказати. Існують такі три типи мовленнєвих актів, прагматичний зміст яких, залежно від інтенціональної спрямованості, можна класифікувати в три категорії: «Я-форма», «Ти-форма», «Ми-форма».

Перша відбиває особистісно орієнтовану позицію «Я», включаючи інтенції самопрезентації, самосхвалення, самокритики, самовиправдання та самозбереження, відмежування.

Друга інтенціональна категорія «Ти» включає в себе мовленнєві акти, які містять інтенції кооперації, спонукання, заспокоєння співрозмовника (читача) та застереження.

Нарешті, третя інтенціональна категорія «Ми» охоплює ставлення мовця до позамовної реальності, суспільства, вербально виражаючись в інтенціях аналізу, оцінки, інформування. Ця категорія чітко відбиває суспільно-орієнтовану інформаційну позицію мовця.

Оскільки ці інтенціональні категорії безпосередньо пов'язані з компонентами соціально-психологічної зрілості у вигляді особистісної, міжособистісної і суспільної адекватності, розгляньмо кожен з трьох окреслених вище інтенціональних категорій докладніше.

Особистісна адекватність у структурі соціально-психологічної зрілості, найяскравіше представлена інтенцією самопрезентації, яка полягає в представленні самого себе мовцем зазвичай у привабливому, вигідному світлі. Відмежування є виявленням мовцем відмінностей у позиціях і думках. Самокритика спрямована на акцентування недоліків самого мовця. Самовиправдання полягає в наведенні аргументів та/або фактів, щоб довести правильність своєї позиції. Самозбереження – фактичне вираження розмитого ставлення мовця до досліджуваної теми, ситуації та її дійових осіб.

Міжособистісна адекватність у структурі соціально-психологічній зрілості охоплює інтенцію кооперації, спонукання, заспокоєння співрозмовника (читача) та застереження. Кооперація є вираженням відносин, спрямованих на залучення до участі іншого в спільних діях. Спонукання є закликом до іншого до певної дії або прийняття погляду суб'єкта. Заспокоєння спрямоване на збалансування емоційного стану співрозмовника. Застереження – форма повідомлення іншого про можливі події, дії, ситуації тощо.

Суспільна адекватність у структурі соціально-психологічної зрілості виражена інтенціями аналізу, оцінки, інформування. Водночас аналіз ґрунтується не на докладному (локальному), а цілісному (глобальному) розгляді фактів, теми, ситуації, що не припускає вираження позитивного чи негативного ставлення до дійових осіб і соціальної дійсності. Оцінювання передбачає висловлення такого ставлення до дійових осіб і оточення, тобто позитивного або негативного судження про них. До інтенції оцінювання можуть також належати інтенції субрівня: критики, дискредитації, звинувачення. Іntenція інформування нейтрально передає дані про події і факти.

Процедура дослідження

Головним критерієм при визначенні належності досліджуваного на основі інтент-аналізу його тексту є вибудовування ієрархії пропозицій. Чільне місце посідатиме провідна інтенція. Так, наприклад, у тексті «Я людина, і цим пишаюся. Я радий, що я живу, бачу, чую, відчуваю, насолоджуюсь красою нашої землі. Я дуже хочу прожити своє життя гідно. Мати повагу у інших людей, мати кохану людину», на початку зафіксована велика кількість уживання займенника першої особи однини «я», який формує низку пропозицій, відбиваючи особистісно-

орієнтовану позицію. Попри це, досліджуваний емпатично вводить пропозицію «Я дуже хочу прожити своє життя гідно», завдяки вжитку підсилювальної частки «дуже» та одиниці з оцінною семантикою «достойно».

Таке формулювання пропозиції виводить таку інтенцію в розряд пріоритетних ієрархії: «Мати повагу інших людей, мати кохану людину», позаяк пояснює, що означає «прожити достойно» для автора тексту. Відтак, остання інтенція в ієрархії посяде чільне місце, що є підставою для кваліфікації експертом інформації як міжособистісно орієнтованої.

Наведемо приклади творів на тему «Я – людина», які відбивають особистісні, міжособистісні та суспільні орієнтири досліджуваних.

Приклади прояву особистісної адекватності у структурі соціально-психологічної зрілості:

«Я – людина. Я народився літом. Я здатен до саморозвитку. Я здатен мислити. Я вмію сміятися. Я люблю рідних. Я люблю друзів. Я люблю гроші. Я вмію керувати автомобілем. Я живу. Я щасливий». У тексті наявна наскрізна інтенція самопрезентації, яка полягає в уживанні емоційно позитивно забарвлених пропозицій, що містять базові предикати з ознакою ідентифікації себе як особистості: людина, народився, мислю, сміюся, люблю, керую, живу, щасливий.

Наведений нижче твір демонструє предикуювання ознак особистості з перспективи Вищого Розуму:

«Я людина, оскільки відчуваю, думаю, переживаю. Жодна істота не здатна керувати своєю волею, почуттями, не здатна мислити й аналізувати. Я – людина, оскільки створена за подобою Божою і є Божим створінням! Ми наділені здатністю любити, а не діяти інстинктивно; розвиватися і розумово, фізично, і емоційно (воля, емоції)...».

Для особистісно-орієнтованого дискурсу характерне також чітке вирізнення свого «Я» від інших, глобальна інтенція відмежування від інших та суспільства. «Не люблю бути частиною всіх», – пише один із досліджуваних, демонструючи чітку «Я-форму» власної інформаційної позиції.

Міжособистісний дискурс:

«Я – людина. Вища істота, яка здатна змінювати все навколо себе. Я здатна мислити, аналізувати ситуацію. Здатна захистити середовище, у якому живу, захистити й підтримати рідних, друзів. Маю змогу говорити з іншими людьми. Маю змогу робити свій маленький внесок у мистецтво. Маю змогу розвивати свої таланти. Маю вибір між добром і злом».

Або:

«Я – людина, і це потрібно показувати на поступках. Бути ввічливим, стриманим, поважати викладачів, дорослих і літніх людей, також поважати, допомагати робити сьогодні покладені на мене завдання відразу, а не зволікати».

Приклади прояву в дискурсі суспільної адекватності у структурі соціально-психологічної зрілості особистості:

«Я – студентка національного університету «Острозька академія», здобуваю вищу освіту, мрію стати адвокатом або суддею. Я ще зі школи мріяла навчатися саме в цьому ВНЗ, оскільки саме тут витає дух освіченості, загадковості та

духовного натхнення. Саме тут нас навчають високим моральним цінностям: поваги, співчуття тощо. Я маю безліч друзів, тому вважаю себе комунікативною людиною. Я ще з дитинства була навчена тому, що в майбутньому маю стати людиною з великої літери. Тому активно до цього прагну: беру активну участь у громадському житті закладу, неодноразово брала участь у благодійних акціях. Мрію своєю роботою приносити користь суспільству».

Хоча текст і містить деякі речення, які в змістовому плані передають почасти міжособистісні («Я маю безліч друзів, тому вважаю себе комунікативною людиною») та особистісні («...мрію стати адвокатом або суддею; я ще зі школи мріяла навчатися саме в цьому ВНЗ...») орієнтири, в ієрархії пропозицій речення «Мрію своєю роботою приносити користь суспільству» посідає чільне місце, потрапляючи до фокуса інформації.

У наведеному нижче прикладі твору суспільна спрямованість досліджуваного вербально виявляється більш категорично в інтенції аналізу, інформування й оцінювання:

«Я – людина, і це не обговорюється. Людину можна описати або виділити в світі як біологічну істоту або за її суспільним значенням, тобто за вчинками. Як біологічну істоту можна виділити в статусі людини все населення світу. А як член суспільства з моральними якостями людини є не кожен. Я вважаю, що мене можна виділити як людину за двома ознаками, чи підходами. Тому я твердо переконаний, що я – людина!»

Під час інтенс-аналізу важливими супутніми лексичними маркерами прийняття автором тієї чи тієї інформаційної позиції є одиниці певного семантичного поля. Наприклад:

«Я людина. Бути людиною означає бути розумним, сміливим, толерантним, увічливим. Людина має розуміти інших людей, піклуватися про природу, про все живе в ній. Вона повинна зробити все, щоб залишити щось після себе. Людина – це своєрідна роль, адже не кожен представник людської цивілізації є Людиною. Людина – це покликання, яке зобов'язує бути чесною, достойною і справедливою людиною».

Одиниці «природу», «все живе», «людської цивілізації», «Людиною» (з великої літери) слугують маркерами суспільно орієнтованої позиції. Крім того, наскрізний повтор модального дієслова «повинна» також свідчить про певний обов'язок людини перед суспільством, покладання її на саму себе. Загальнолюдські суспільні цінності відбиті в одиницях «чесною», «достойною», «справедливою» – вербалізаторах концептів «чесність», «гідність», «справедливість».

Обговорення результатів

Оскільки не всі досліджувані представили твір, який є придатним до інтенс-аналізу, до якісної і кількісної обробки було залучено 185 бланків опитувальників (із-поміж 200 досліджуваних). Серед 185 підданих інтенс-аналізу творів

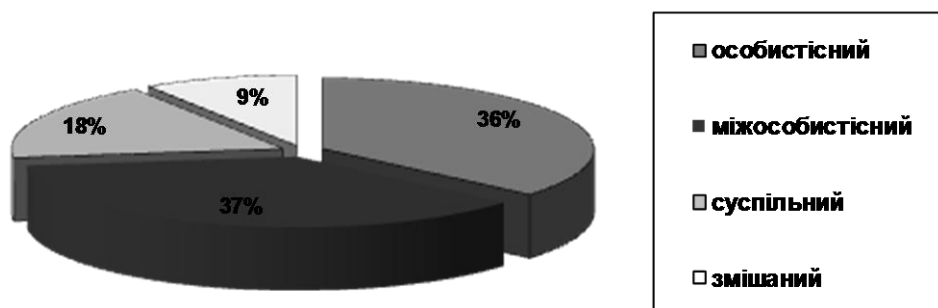
сімнадцять (9,2 %) містили невизначену інформаційну позицію. Інакше кажучи, тексти характеризувалися різноспрямованими інтенціями. Наприклад:

«Я людина. І цьому твердженню відповідає дуже багато доказів. Адже я народилася і проживаю в цьому суспільстві. Як людина я маю право на власну думку і т. д. і т. п. Я дуже люблю проводити час в Інтернеті, але віддаю перевагу безпосередньому спілкуванню».

«Я – людина. Цей вислів повторюю майже щодня через свої жахливі вчинки (на мою думку жахливі). Людиною важливо бути у своєму житті. Так, сьогодні справжні люди трапляються рідко. І як на мене, це дуже важливо. Людиною треба бути, для себе, не для інших «людей». Людиною бути важливо».

У першому творі неможливо точно визначити інформаційну позицію, позаяк автор вербалізує інтенції з інтенціональних категорій «Я» та «Ми»: інформування, самовиправдання. У другому простежені інтенції вже трьох інтенціональних категорій, а саме: самокритика, негативна оцінка, відмежування.

Виявлено такий розподіл студентів відповідно до прояву компонентів соціально-психологічної зрілості: 67 осіб проявили соціально-психологічну зрілість із домінуванням особистісної адекватності; 68 осіб – із переважанням міжособистісної адекватності; 33 особи – домінуванням суспільної адекватності; 17 осіб – змішаним типом, у якому важко визначити переважний компонент. Відсотковий розподіл досліджуваних відповідно до вияву виду соціально-психологічної зрілості відображено на рис. 1.

Рис. 1. Відсотковий розподіл студентів відповідно до виду соціально-психологічної зрілості

Переважання певного компонента соціально-психологічної зрілості утворює вид останньої, адже вид – це варіант певного явища, який виділяється на основі конкретної ознаки. Проаналізуємо особливості прояву інформаційної позиції у вигляді індивідуальних і вибірових ставлень відповідно до виду соціально-психологічної зрілості.

Для статистично-математичної обробки даних було залучено непараметричний метод порівняння чотирьох незалежних вибірок за допомогою Н-критерію Краскала-Уоллеса. Непараметричний метод обрано через те, що вибірки негомогенні стосовно кількості представлених у них досліджуваних.

Для представленої кількості вибірок, на рівні $p < 0,05$, $\chi^2 = 2,706$, відтак значущі відмінності між вибірками встановлено за такими показниками інформаційної позиції студентів: конкретно-послідовний стиль засвоєння інформації, об'єктивований/категоріальний і аналітичний способи обробки інформації. Значущі відмінності в проявах інформаційної позиції відповідно до виду соціально-психологічної зрілості представлено в табл. 1, 2, 3.

Таблиця 1

Значущі відмінності в проявах конкретно-послідовного стилю засвоєння інформації відповідно до виду соціально-психологічної зрілості студентів

№ з/п	Вид соціально-психологічної зрілості	Середньогруповий ранговий показник конкретно-послідовного стилю	$\chi^2 > 2,706$
1	Особистісна	91,55	5,966
2	Міжособистісна	103,08	
3	Суспільна	86,82	
4	Змішаний	70,38	

Як видно з табл. 1, найвищий показник конкретно-послідовного стилю простежується у вибірці з міжособистісним видом соціально-психологічної зрілості, а найменший – у вибірці змішаного типу. Отже, стиль засвоєння інформації, який вирізняється в практично-дійовому ставленні до інформації і характеризується такими ознаками, як практичний, відповідний, дійовий, активний, продуктивний, прагматичний, компетентний і відповідальний, найвище виражений у студентів із міжособистісним та особистісним видами соціально-психологічної зрілості.

Це означає, що особи, спрямовані на соціальні контакти та міжособистісну взаємодію, вирізняються активним ставленням до інформації, здатні швидко її обробляти та застосовувати для задоволення комунікативних потреб. Найменшою активністю щодо обробки інформації вирізняються особи зі змішаним і суспільним видом соціально-психологічної зрілості. Отже, особи, сконцентровані на глобальних процесах, зосереджені, радше, на майбутньому, ніж на теперішньому, послуговуються більше інтуїтивним, ніж аналітичним підходом до інформації, меншою мірою виражають активну і практично-дійову інформаційну позицію.

Серед способів обробки інформації, закладених у конкретні когнітивні стилі, значущі відмінності простежуються в чотирьох вибірках між показниками полюсу синтетичності та об'єктивованою/категоріальною пізнавальною позицією (див. табл. 2.).

Таблиця 2

Значущі відмінності у проявах синтетичного способу обробки інформації відповідно до виду соціально-психологічної зрілості студентів

№ з/п	Вид соціально-психологічної зрілості	Середньогруповий ранговий показник синтетичного способу	$\chi^2 > 2,706$
1	Особистісна	90,77	3,879
2	Міжособистісна	89,11	
3	Суспільна	107,02	
4	Змішаний	90,15	

Найвищий показник полюса синтетичності як своєрідного способу обробки інформації, що вирізняється глобальністю, цілісністю, інтуїтивністю, зорієнтованістю на майбутнє, притаманний особам з суспільним видом соціально-психологічної зрілості. Це узгоджується із попередніми даними щодо низьких показників конкретно-послідовного стилю обробки інформації в цих осіб. Синтетичний спосіб обробки інформації говорить про те, що студенти із суспільним видом соціально-психологічної зрілості переважно орієнтуються на ситуативно-функціональні й візуальні ознаки предметів, що часто є ознакою творчого режиму інтелектуальної діяльності.

Таблиця 3

Значущі відмінності проявах об'єктивно / категоріального способу обробки інформації відповідно до виду соціально-психологічної зрілості студентів

№ з/п	Вид соціально-психологічної зрілості	Середньогруповий ранговий показник об'єктивно/категоріального способу	$\chi^2 > 2,706$
1	Особистісна	110,91	5,334
2	Міжособистісна	90,19	
3	Суспільна	90,16	
4	Змішаний	80,68	

Як видно з табл. 3, найвищі показники об'єктивованого/ категоріального способу притаманні особам з особистісним видом соціально-психологічної зрілості. Це засвідчує про те, що переважна більшість питань, які задавали ці студенти ідеальному комп'ютеру, стосувалася об'єктивних фрагментів навколишньої дійсності, а також предметів, що класифікуються за допомогою категоріальних властивостей. Наприклад, траплялися такі запитання «Наскільки прогресує глобальне потепління?», «Яке майбутнє чекає Україну?» і т. ін. Слід зазначити: незважаючи на те, що ці студенти є Я-орієнтованими, вони виявляють високу критичність й активність щодо усвідомленої інформації. Очевидно, це

пов'язується зі здатністю таких студентів до самопізнання, саморефлексії, зосередженості на аспектах особистісного зростання.

Важливим, на нашу думку, є також факт того, що найменші показники вираження проаналізованих стилів і способів інформації мають особи зі змішаним типом соціально-психологічної зрілості.

Висновки

Дифузний прояв різних стилів і способів обробки інформації, яка надходить із різних джерел зовнішнього світу, перешкоджає гармонійному розвитку особистісної, міжособистісної і суспільної адекватності. Це дає змогу трактувати інформаційну позицію студентів як чинник їхньої соціально-психологічної зрілості з психолінгвістичної точки зору.

Результати проведеного дослідження інформаційної позиції відповідно до видів соціально-психологічної зрілості дають змогу дійти висновків про те, що кожен із видів вирізняється своєрідністю в когнітивній обробці інформації. Так, студенти з виявом особистісного виду соціально-психологічної зрілості вирізняються аналітичністю, зосередженістю на деталях, здатністю категоризувати об'єкти зовнішнього світу на основі чітких категоріальних ознак, вираженою критичністю до життєвих подій. Студенти з міжособистісним видом соціально-психологічної зрілості характеризуються активним, практичним, відповідальним, прагматичним ставленням до інформації, що дає змогу вибудувати гармонійні міжособистісні стосунки із оточенням. Студенти, які мають суспільний вид соціально-психологічної зрілості, характеризуються синтетичним, глобальним, інтуїтивним, творчим, зорієнтованим на майбутнє, ставленням до інформації. Синтетичний спосіб обробки інформації дає змогу цим особам об'єднати різні фрагменти дійсності в цілісну картину людської Цивілізації.

Виявлені особливості інформаційної позиції студентів відповідно до видів соціально-психологічної зрілості слугуватимуть важливим орієнтиром у плануванні та проведенні подальших досліджень. Перспективним вважаємо психолінгвістичне вивчення інформаційної позиції з точки зору гендеру.

Література

References

1. Baranov, A. N. (2013) *Vvedeniye v prykladnuyu lynchvystyku* [Introduction to Psycholinguistics] Moscow: Librokom.
2. Zasiakin, S. V. (2012) *Psikholinhvistychni Universalii Perekladu Khudozhnioho Tekstu* [Psycholinguistic Universals in the Translation of Literary Text]. Lutsk: Lesya Ukrainka Volyn National University.
3. Zasiakina, L. V., Zasiakin, S. V. (2008) *Psikholinhvistychna diahnostyka* [Psycholinguistic Diagnostics]. Lutsk: Vezha Publishers of Lesya Ukrainka Volyn National University.
4. Austin, J. (1986) *Slovo kak deystviye* [Word as Action]. *Novoe v Zarubezhnoy Lingvistike*, Vol. 17. Moscow: Progress, 22-131.
5. Ushakova, T. N. (2006). *Psikholingvistika* [Psycholinguistics], T. N. Ushakova, Ed. Moscow: PerSe.

6. Leontyev, A. A. (2003). *Psikholynhvystycheskaya Ekspertyza Ksenofobyu v Sredstvakh Massovoy Informatsyy* [Psycholinguistic Expertise of Xenophobia in Mass Communications]. Moscow: Smysl.

7. Khvorost, K. (2012) The impact of information of political discourse on individual. In: *Applied Psycholinguistics: Positive Effects and Ethical Perspectives.*, G. Mininni, A. Manuti, Eds. Milano: FrancoAngeli. 2, 295–305.

Діана Терехова

Київський національний лінгвістичний університет
dterekhova@ukr.net

АНАЛІЗ АСОЦІАТИВНИХ ПОЛІВ СЛІВ-СТИМУЛІВ МИР / МИР / МИР У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВАХ

Received March, 26, 2014; Revised March, 28, 2014; Accepted April, 18, 2014

Анотація. Традиційним методом дослідження мовної свідомості є вільний асоціативний експеримент. Дослідження мовної свідомості за допомогою асоціативного експерименту дають можливість виявити не лише системність змісту образу свідомості, що стоїть за словом у певній культурі, а й системність мовної свідомості як цілого; воно репрезентує унікальність образу світу в кожній культурі. У статті подано зіставний психолінгвістичний аналіз асоціативних полів слів-стимулів МИР / МИР / МИР, який показує спільні та відмінні риси відповідних фрагментів образів світу українців, росіян та білорусів. У дослідженні використано «асоціативний гештальт» для структурування асоціативного матеріалу. Виявлено та проаналізовано ядро «асоціативного гештальту» у кожній мові, а також периферійні зони. Найбільші розбіжності виявлено: по-перше, у різній кількості зон у трьох гештальтах; по-друге, у наявності окремих зон лише в певному гештальті на відміну від інших; по-третє, у різному обсязі зон, що визначає їхній рейтинг та місце в гештальтах; по-четверте, у кількісному та якісному складі зон; по-п'яте, у ядрах гештальтів.

Ключові слова: образ світу, мовна свідомість, асоціативний експеримент, асоціативне поле, асоціативний гештальт.

Terekhova, Diana. The Analysis of Associative Fields of Words-Stimuli МИР / МИР / МИР (PEACE) in East-Slavonic Languages.

Abstract. The free associative experiment is the traditional language awareness method of studying. Language consciousness investigations via associative experiments permit to represent the system of linguistic consciousness (not only the extent of a certain words in their reflections in mind) as a coherent and cohesive unit. It shows a unique picture of the world in each culture. The article is devoted to comparative psycholinguistic analyses of the associative fields of the words-stimuli МИР / МИР / МИР (peace). Common and specific features of the corresponding parts of the world reflection in minds of the Ukrainians, the Russians and the Byelorussians are described in it. Associative gestalt was used in our research to make a structure of all the research associative materials. The nuclear and periphery of the associative gestalt was defined in each language under analyses. The largest differences are found: 1) in different number of zones among three gestalts; 2) in existence of separate zones just in a certain gestalt in contrast to others; 3) in different zones' degree that defines their rank and position in gestalts; 4) in quantitative and qualitative zones' composition; 5) in gestalt kernels.